

A

ABARIA, Pla d'~

Molt prop de Tortosa (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 81); probablement variant de *Baréa* (Foia ~) partida de Vistabella (Mae.) xxix, 81.20; poden venir de l'arrel aràbiga *b-r-ʿ* 'ser excellent, distingit, benparlant' (Belot 28.b11f.); *barāʿa* «facundia», *baraʿa* «excel·lere»: en particular de *bāriʿ* «facundus» (RMa. 373.4, 383.3, 36a) o d'una variant formativa.

ABDET, l'

És un llogaret de l'alta vall de Guadalest, agregat al terme de Confrides, que és pocs k. més al Sud. Oït ¹⁵ *l'abdēt*, amb article, a Confrides 1963, xxxv, 33.5. Poblet de moriscos, les seves 12 cases restaren abandonades quan es perpetrà l'expulsió; repoblat, en tornava a tenir 25 en el S. xviii, i ara s'ha quadruplicat (SSiv., p. 9). De seguida pensem en un origen aràbic del nom: que bé té l'aire d'un NP dels nombrosíssims formats amb *'Abd-*, o amb noms de la mateixa arrel. Però temem ser víctimes d'un miratge superficial, no explicant-se llavors la terminació *-et* (res d'igual en les riques llistes de NPP de Hess v. W. ni d'Algèria); i l'ús ²⁵ amb article ¿no induïx a un apellatiu romano-mossàrab, si no català?

El gr.-ll. ΑΡΟΘΗΚΑ 'dipòsit, magatzem de provisions' va donar el gall. ant. *abdega*, encara ara gall. i port. *adega* (DECH II, 609a); en una pron. un poc arabitxada, *-ékä*, els catalans pogueren escapar-hi la *-e*. Cert que *-ek* encara no és *-et*.

I realment albirem una explicació aràbiga, més d'acord amb el «paisatge toponomàstic» d'aquella vall i amb el passat radicalment morisc d'aquell lloc. L'arrel ³⁵ *ʿbd* 'adorar, servir' tingué ple descabdellament en l'àrab de pertot i de sempre (cf. els articles «colere, latria, servus», de RMa, «adorar inclinándose» PAIc 79.13, «adoración a Dios» id. 79.13); en particular era verb: «colere Deum vel adorare», proveït naturalment del ⁴⁰

seu participi actiu, *ʿAbid* glossat «heremita» per RMa (299.1). En diccionaris més accessibles figura també com a adjectiu, trad. «adornateur, dévot, pieux», i hi consta que també és corrent en femení *ʿābida*. Posat en plural, el femení és *ʿābidāt*; i amb aquest ja tenim explicació fonètica completa del nostre nom, car és una norma general de l'àrab vulgar hispànic i magrebí, l'emudir la *i* interna darrere vocal llarga: allò havia de sonar, en el parlar morisc, i proveït d'article, ¹⁰ *ʿabdāt* d'on (*a*)*labdet*.

I no es trobi artificios a aquest adj. femení plural, en fixació com a NL. Car és un procés repetit després en català, l'ús de l'adjectiu femení 'devota' amb el sentit d'«ermita, santuari». L'aplicació d'aquest adjectiu a les ermites, ja apuntava en el S. xv: el rei vell retirant-se a contemplació «se posà en una *devota ermita*», *Tirant* (Ag. I, 21); i això, bo i substantivat, ha quedat així en l'ús rossellonès: «allí hi ha unes *devotes*», com ens explicà Verdaguer, justificant en nota aqueixos mots del cant iv, 40a, de *Canigó* (DECat ix, 404b-12). *L'Abdet* degué haver estat prèviament uns ermitatges d'aquella severa Tebaida, entre grans penyes montserratines.

ABDULGELIL

Figura en el Repartiment com una alqueria o «rahal» d'Albaida 344, 460, 470; NP àrab 'Abdu-l-Gāllīl, pròpiament 'servidor del Fort, el Venerable'; sembla que hi ha una variant *Abdulgelid* que és la forma que trobo en l'índex de Chabàs (s. v. Albaida): probablement dissimilació afavorida per la influència de *ǧālid* 'fort, gros' (tots dos en Belot, i totes dues arrels en RMa 81a); la GGRV (II, 12) diu que *Adulgebet* és avui una partida del terme d'Albaida «antes aldea, citada en el Rept.»; sembla, doncs, que es refereix a aquell nom, si bé avui en forma més alterada per la dissimilació (*l-l* > *l-b*? o per errata tipogràfica?)